

BIOGRĀFISKĀ PIEEJA PEDAGOGISKOS PĒTĪJUMOS: NO DZĪVESSTĀSTA LĪDZ MONOGRĀFIJAI

Biographical approach in pedagogical research: from life story to monograph

Arturs Medveckis

Liepājas Universitāte,
Socioloģisko pētījumu centrs

Abstract. *Pedagogical researches on educational system or the history of some educational establishment traditionally deal with documents reflecting the institution establishment regulatory documents, structure, management hierarchy, education content and regulatory upbringing documents. For deeper focus on pedagogical research biographical approach is useful. This article looks at three publications of different genres written and compiled by the author of this publication. These are Liepāja University Academic Staff Biographical Index, Liepāja University Staff Life Stories published in three books and a monograph about the Liepāja University women's choir "Atbalss" conductor and music teacher Kārlis Rūdolfs Kreicbergs. Creation of the editions is based on extensive empirical data biographical research. The article highlights specificity of three newly-created works. Basing on methodology of creating these works and their further analysis a system-oriented view on pedagogical paradigm of the period, characterising the collisions between personalities and the period, was developed.*

Key words: *biographical approach, interdisciplinary researches, life stories, excellence, education, traditions discourse, paradigm.*

Ievads **Introduction**

Brīdī, kad dienas gaismu ieraudzīja autora monogrāfija „Kārlis Rūdolfs Kreicbergs un viņa laiks” (Medveckis, 2012) ar apakšvirsrakstu „Biogrāfiska apcere par izcilu kultūras un izglītības darbinieku – diriģentu, skolotāju”, no pirmo sistēmiski iegūto un apstrādāto biogrāfiskās izpētes avotu apzināšanas un apstrādes bija pagājuši astoņi gadi.

Raksta autora pievēršanās mērķtiecīgam biogrāfiskās pētniecības darbam ir saistāma ar sākotnējiem teorētiskajiem semināriem un ekspedīcijas lauka darbu, uzsākot 2001. gadā projektu „Dzīvesstāsts Lejaskurzeme: 2001”. Ar dzīvesstāstu veidošanas teorētiskajiem jautājumiem un metodiku iepazīstināja Augusts Milts, Māra Zirņīte, taču padziļinātam ieskatam metodoloģijā noderīgi bija Tāļa Tisenkopfa, Viedas Skultānes, Baibas Belas-Krūmiņas un Paula Tompsona (Paul Thompson) zinātniskie darbi (par to sk. Dzīvesstāsts, 2001; Bela-Krūmiņa, 2004).

Gūtā pieredze bija rosinoša, lai pievērstos Liepājas Pedagoģijas akadēmijas (tagad – Liepājas Universitāte) darbinieku dzīvesstāstu pirmā krājuma (Dzīvesstāsti, 2004) veidošanai, ar mērķi padziļināti apzināt savas

augstskolas vēsturi, sagaidot 2004. gadā Liepājas Pedagoģijas akadēmijas piecdesmito gadadienu, pēc kā sekoja dzīvesstāstu 2. laidiena (Dzīvesstāsti, 2006) un 3. laidiena (Dzīvesstāsti, 2009) izdevumi, kā arī šobrīd sagatavošanas procesā ir 4. laidiens. Katrā no izdevumiem ir iekļautas deviņas līdz desmit intervijas, papildinātas ar foto dokumentiem, kas ilustrē un atklāj ne tikai ar teicēja biogrāfiju saistītus faktus, bet dokumentētā veidā ieskicē laikmeta koptēlu.

Vienlaicīgi ar dzīvesstāstu krājuma pirmajām intervijām tika uzsākts darbs pie Liepājas Pedagoģijas akadēmijas Akadēmiskā personāla biogrāfiskā rādītāja izveides, taču to sastādītājam (Medveckis, 2007) izdevās pabeigt tikai 2007. gadā pēc triju gadu darba.

Līdztekus saviem laika biedriem dzīvesstāstu izdevumos un akadēmiskā personāla biogrāfiskajā rādītājā ir minēts K. R. Kreicberga vārds, taču var rasties jautājums par monogrāfijas tulpersonas izvēli, uz ko daļēji sniegta atbilde izdevuma ievadā: „Sākotnējā iecere – veidot biogrāfisko apceri, balstītu uz vēsturisko notikumu paralēlu skatījumu – laika gaitā mainījās, ieguva citas aprises. Priekšplānā izvirzījās personība savā daudzšķautnainībā, par kuras diženumu un nereti arī rakstura spurainību ieskatu sniedz laikabiedri: kolēģi, studenti, audzēkņi, koristi, ģimenes locekļi. Tāpat apceres veidošanas gaitā būtiska nozīme ir biogrāfiskās izpētes, mākslinieciskās un pedagoģiskās darbības atspoguļojuma avotiem, kurus, lielākoties rūpīgi arhivētus, piedāvāja pats Kreicberga kungs. Cerams, ka laikmeta vēsturisko notikumu klātesamība, ko sniedz gan intervijas, gan laikabiedru autobiogrāfiskās refleksijas, mudinās lasītāju iedziļināties kultūrtelpas pārmaiņu cēloņos, ļaus pakavēties pie vērtībām, kuras veido K. R. Kreicberga personības esību. Pieļausim domu, ka arī viena personība var iemiesot laikmeta kultūras garu un ideālus, mantotus no saviem skolotājiem, padarot tos par atdarināšanas cienīgiem vai veicinot sava ceļa izvēli” (Medveckis, 2012: 7).

Katram no trijiem biogrāfiskajā izpētē balstītajiem žanra darbiem: dzīvesstāstam, biogrāfiskā rādītāja šķirklim un monogrāfijai, kas veltīta vienai personai, ir sava specifika. Dzīvesstāsts ir teicēja dzīves refleksija (Abrams, 2010), kas izriet no stāstījuma brīža situācijas (Spogulis, 2001; Milts, 2005; Spogulis 2007) un tā brīža redzējuma skatu punkta; biogrāfiskā rādītāja šķirklā veidošana pakļauta noteiktai koncepcijai (Medveckis, 2007) un formalizētiem kritērijiem, taču monogrāfijas saturā, atbilstoši izstrādātajam konceptuālajam veidolam, iespējams integrēt ne tikai iepriekšējo uzrakstīto darbu gala rezultātu – faktoloģijā balstīto šķirklā saturu vai uzklautā dzīvesstāsta transkripciju –, bet dziļāk ieskatīties pirmavotos, analizēt daudz plašāku biogrāfiskās izpētes avotu klāstu, kā to saskatījusi Liepājas Universitātes (turpmāk – LiepU) zinātnes prorektore Ieva Ozola: „Liepājas Universitātes vēsture vēl nav mērāma gadsimtos, tāpēc varam sarunāties ar tās tapšanas laikabiedriem – mūsu „dzīvo vēsturi”. Kopā ar mums ir cilvēki, ko 20. gadsimta piecdesmitajos gados Liepājā

vienoja skolotāju izglītošanas ideja un kopīgs radošs darbs. Ar atšķirīgu pieredzi no dažādiem Latvijas novadiem nākuši, viņi kopā ar studentiem piepildīja toreizējā Liepājas Pedagoģiskā institūta dzīvi gan lekcijās, gan pēc tām, vienlaikus bagātinādami arī Liepājas garīgo vidi. Tie ir cilvēki, kuru zināšanas un dzīves filozofija ir veidojusi vairākas Latvijas skolotāju paaudzes.

Viens no Liepājas Universitātes laikabiedriem ir Kārlis Rūdolfs Kreicbergs, sieviešu kora „Atbalss” dibinātājs un 30 gadus–tā galvenais diriģents. Grāmata ļauj ielūkoties personības tapšanā un dzīves principos ar viņa tuvinieku, kolēģu, audzēkņu acīm, tā atklāj personības un laikmeta mijattiecības” (Medveckis, 2012:5).

Pētījuma metodoloģija ***Research methodology***

Pētījuma jautājuma hipotētiskais uzstādījums iekļauts grāmatas apakšvirsraksta „Biogrāfiska apcere par izcilu kultūras un izglītības darbinieku – diriģentu, skolotāju” formulējuma pamatotības pierādījumā. Respektīvi, ko izraugāties par kritēriju izcilības formulēšanai un, vai varam, pievērsties K. R. Kreicberga biogrāfiskai izpētei, ar definēto kritēriju pielietojumu pamatot izcilības fenomenu? Vai šķietami vienkāršais jautājums: „Kas ir labs skolotājs?”, ir izglītības kvalitātes novērtējuma meklējuma atslēga? Vai atbildes uz šo jautājumu dažādu paaudžu pārstāvju skatījumā ir noturīgas vai arī mainīgas?

Izcilības izpratne skatāma kvalitātes kontekstā, savukārt kvalitātes definēšanai ir zināmas vairākas konceptuālas pieejas: kvalitāte kā stiprinošs faktors, kvalitāte kā sliekšnis, kvalitāte kā attīstība, kvalitāte kā atbilstība mērķim, kvalitāte kā kļūdu trūkums, kvalitāte kā izcilība (Rokasgrāmata, 2005). Savukārt izcilības vai ekselences noteikšanai būtu izmantojams Eiropas Kvalitātes vadības fonda piedāvātais modelis organizācijas kvalitātes mērījumiem, kas vērsts uz rezultātiem, pievērsot uzmanību klientam, kas gala rezultātā apdraud *status quo* un rada pārmaiņas; izcilība pārsniedz minimālo prasību ietvaru (Rokasgrāmata, 2005).

Latvijā, lai akcentētu kultūras sasniegumu nozīmību, ir izveidots Latvijas kultūras kanons, kurā „iekļautas Latvijas kultūru raksturojošās vērtības dažādās mākslas jomās, ar kurām lepojames un kurām vajadzētu veidot ikviena Latvijas iedzīvotāja kultūras pieredzes pamatu, nodrošinot piederības izjūtu Latvijai. Kanona diskurss saistāms ar kultūras atmiņas jēdzienu, kas skaidrojams kā cilvēku grupas, noteiktas kultūras pārstāvju kopējas zināšanas noteiktā brīdī. Tādējādi var teikt, ka kanons ir līdzeklis šādas kopējas kultūras atmiņas radīšanai un izplatīšanai. Kanons savā ziņā ir institucionalizēta kultūras atmiņa.” (Latvijas kultūras kanons) Kultūras kanons izkristalizējas kultūras vērtību apzināšanas procesā, ko nosaka savas nozares eksperti. Pēc analogijas varētu kā

kanonu noteiktās radošās izpausmēs uzskatīt personību, kuru pēc definētiem kritērijiem salīdzinātu ar radniecīgām personībām no līdzīgas sociālās grupas. Iepriekš minētajā gadījumā kā diriģenta un mūzikas pedagoga devumu var reflektēt pret laika biedru – profesionālās darbības līdzgaitnieku sasniegumiem, taču pedagoģiskās darbības novērtējumu indikators var būt arī atzītie audzēkņu sasniegumi.

Nemot vērā to, ka K. R. Kreicbergs ir gan skolotājs, gan diriģents, gan pazīstams kultūras norišu inspirētājs, kā arī tajā pašā laikā ģimenes cilvēks – vīrs, tēvs, vecaistēvs, u. c. sociālo lomu spēlētājs, tad viņš kā personība būtu skatāms kopveselumā, balstoties holistiskajās teorijās (Lieģeniece, 1999), socializācijas problēmanalizē (Vikmane, 2009) tādējādi, analizējot K. R. Kreicberga devumu izglītības laukā, vai pievērsties muzikālo aktivitāšu izvērtējumam, visām dzīves darbībām nevar likt klāt vienu mērauklu, sevišķi tāpēc, ka, lietojot Imanuela Kanta jēdzienu *fenomeni* (Ideju vārdnīca, 1999), cilvēki redz lietas kādas tās izskatās viņiem, bet ne tādas, kādas tās ir pašas par sevi, kā to skaidro vācu filozofa Edmunda Huserla iedibinātais fenomenoloģijas filozofijas virziens, kuru Latvijas filozofijā pārstāv Maija Kūle (par to sk. Rubenis, 1983).

Laikmeta konteksts personības garīgās kultūras (Cyha & Петров, 1985) veidošanās procesā tiek skatīts izglītības vēstures (Anspoks & Apinis & Bariss, 1994; Žukovs & Kopeloviča, 1995; Staris & Ūsiņš, 2000) un kultūrvēsturisko pārvērtību mijattiecībās (Saleniece, 2002).

Izglītības paradigmu kontekstuālās aprises izriet no dzīvesstāstu teicēju transkribētajiem tekstiem, analizējot izglītības, skolotāju personību un LiepU darbinieku izteikumus par izglītības procesiem, sistēmu: gan nacionālās identitātes (Kļave & Zepa, 2012), gan citu identitāšu diskursu savijumā.

Pētījumā tiek izmantota biogrāfiskā pētniecības pieeja, kura izklāstīta T. Tisenkopfa rakstā „Dzīve un teksts: biogrāfiskā pieeja sociālajās zinātnēs”, kurā par metodi teikts: „Izziņas paņēmienu, kurā izmantoti dzīves stāsti, mutvārdu vēstures un citi personālie dokumenti, sauc par biogrāfisko metodi. Tiek lietoti arī apzīmējumi „dzīves stāstu metode” un mutvārdu vēstures metode (pieeja)”. To izmanto psiholoģijā, socioloģijā, antropoloģijā, vēsturē. Strādājot ar šo metodi, tiek izvēlēts savdabīgs problēmas skatījums, kas saistīts ar individuālās esības jautājumiem, objekts, kas parasti ir konkrētu cilvēku dzīves gājums, bet dažkārt arī sabiedriski notikumi” (Tisenkopfs, 1993: 1). Tajā pašā rakstā izteiktā doma, ka „...nav tēmu, kuras nevarētu pētīt ar biogrāfiskās metodes palīdzību. (...) Biogrāfiskā metode ir auglīgs pamats starpdisciplināriem pētījumiem” (Tisenkopfs, 1993: 3). Minētais citāts raksta autoram bija kā pamudinājums metodoloģijā balstīto aprobēto metodi (pazīstama: sociologiem, antropologiem, psihologiem, etnologiem), kas lielā mērā sakņojas kvalitatīvo pētījumu tradīcijās (Thompson, 2000), attiecināt uz pedagoģijas pētniecības lauku (Gudjons, 1998), fokusētu izglītības vēstures izpētes virzienā, ne tikai tāpēc, ka informantu

(teicēju) loks dzīvesstāstos ir LiepU darbinieki, un ne tikai tāpēc, ka biogrāfiskā rādītāja šķirkļos iekļautās personas ir LiepU akadēmiskā personāla pārstāvji, bet svarīgi, ka pētniecības gaitā izgaismojas laika posms, kad minētās personas vēl pašas bija skološanās gaitu pirmsākumos. Tāpat iegūta informācija par informantu vecāku un laika biedru izglītību, par skolotāja tēlu katra individuālā redzējumā, kas raksturīga hermeneitikas filozofijas pārstāvju skatu punktam. Var skatīt arī problēmu loku, kas iezīmējas tradīciju pārmantojamībā, to noturībā un pārrāvumā, ko izglītības pārmaiņu procesos saskata Maikls Fulans (1999).

Dzīvesstāstu kvalitatīvās pētniecības (Kropļijs & Raščevska, 2004) darbam kopīgais izraudzīto respondentu skaits ir 34 cilvēki no ģenerālās kopas 286 personām, kuras savukārt pēc noteiktiem atlasas kritērijiem (skat. Medveckis, 2007) iekļautas minētajā biogrāfiskajā rādītājā no teju divkārt lielāka kopējā masīva. Biogrāfiskā rādītāja kritērijiem neatbilstošu personu kvantitatīvā uzskaitē netika veikta (izdevuma veidotājiem sākotnēji tas nebija būtiski). Divpakāpju atlase veido izlasi, kas ir arī zināms izlases kvalitātes filtrs. Iegūtie un apkopotie dati un to drošticamība ļauj izdarīt vispārinājumus.

Cita pieeja izmantota, pievēršoties vienas personības dzīves gājuma izpētei (McCulloch, 2004). Pētāmo jautājumu noskaidrošanai fokusējoties uz vienas personības dzīves gājuma izpēti, atsevišķos momentos noderīgāks ir skatījums, kas sakņojas gadījuma izpētes metodoloģijā (Zobena, 2010), tos salīdzinot ar citos dzīvesstāstos konstatētajām parādību atziņām.

Pētījuma novitāte ietverta gan empīriskā materiāla – dzīvesstāstu u. c. biogrāfiskās izpētes dokumentu izmantošanas iespējās, kas ir kā atsevišķu komponentu izpētes objekts, gan biogrāfisko avotu kompleksā izpētē. Pētījuma daudzšķautņainība nenovelk zinātņu robežas, bet paplašina iespējas pedagoģiskos procesus pētīt starpdisciplinārā (Koķe, 2012a, 2012b) skatījumā. Tas pats sakāms par izglītību, kas netiek skatīts kā noteikts nogrieznis, bet gan kā mūžizglītība nepārtrauktā ritējumā, kas ļauj izsekot pārmaiņu procesiem gan zināšanu, gan kompetenču, gan attieksmju transformācijai pat viena cilvēka dzīves gājumā.

Empīrisko pētījuma bāzi veido Liepājas Pedagoģijas akadēmijas (Liepājas Universitātes) Akadēmiskā personāla biogrāfiskajā rādītājā ievietotie 286 šķirkļi, kuru izveidei izmantoti LiepU arhīva dokumenti, personīgās lietas u. c. uzziņu avoti; LiepU darbinieku 34 dzīvesstāsti, kuri ir pielīdzināmi daļēji strukturētām caurmērā 2 stundu garām intervijām, kas veido kopskaitā transkripcijā 793 A4 formāta lappuses datorsalikumā, bet monogrāfijā izmantotas 307 avotu un literatūras vienības – K. R. Kreicberga personīgā arhīva dokumenti: koncertu programmas, pateicības, atzinības raksti, goda raksti, diplomi; K. R. Kreicberga npublicētie mācību un metodisko materiālu u. c. rakstu manuskripti, viņa publikācijas; kolekcionētie izgriezumi no laikrakstiem; personīgie dokumenti, autobiogrāfiskās apceres, video hronikas materiāli. Bez K. R. Kreicberga personīgā arhīva izmantotas mērķtiecīgi ievirzītās 15

intervijas ar Kreicberga laika biedriem, kolēģiem, dzīves biedri, ģimenes locekļiem, dzimtas pārstāvjiem, audzēkņiem, koristiem u. c. avoti: vēstules, video materiāli, monogrāfijas, pētījumi, publicistika, preses publikācijas.

Izmantotā empīriskā pētījuma bāze, teorijās balstītā biogrāfiskās pētniecības pieeja un veiktā kontentanalīze, pavēra iespēju pievērsties diskursu analīzei, kas veido pamatu kopsakarību meklējumiem laikmeta un personības garīgo dimensiju pārvērtību gan noturības izpētei, reflektējot pret mūsdienu reālajām sociālajā un kultūras vidē.

Pētījuma rezultāti un diskusija *Results and discussion*

LiepU akadēmiskā personāla izcilību identificēšanu ir iespējams noteikt pēc vairākiem kritērijiem, kuri formalizētā veidā ir apkopojami un salīdzināmi, kā tas redzams izdotajā LiepU biogrāfiskajā rādītājā, kurā pēc stingras atlases iekļautas nebūt ne visas personas, kuras kaut uz īsu brīdi stājušās darba attiecībās ar LiepU, taču arī šo personu ieguldījums ir atšķirīgs. Vienā ziņā jauna, neseno darbu uzsākušā pētnieka darbu klāsts objektīvi nevar līdzināties viena vai otra gados vecāka kolēģa mūža ieguldījumam, bet, lai saskatītu izcilības pazīmes, ir tikai korekti salīdzināt gan vienas vecuma grupas vai arī darba stāža grupas savā starpā, tāpat atšķirīgi akadēmiskās darbības veidi mākslinieciski radošajās specialitātēs atšķirsies, piemēram, no eksakto zinātņu pārstāvju darba un pētniecības specifikas.

LiepU pētījuma gadījumā kā vienu no izcilības kritērijiem varam piemērot spēkā esošo *Nolikumu par (LPA) LiepU darbinieku Morālo un materiālo stimulēšanu* (Nolikums par, 1998). Atbilstoši Nolikuma 5. punktam „Par izcili, (akadēmijai) universitātei nozīmīgu darbu, par mūža ieguldījumu akadēmijas izaugsmē un attīstībā, par īpašām novitātēm darbā personas vārds var tikt ierakstīts (LPA) LiepU Goda grāmatā.

(LPA) LiepU Goda grāmatā ieraksta arī personas, kuras ievēlē par LPA Goda doktoru vai saņem goda nosaukumu – *emeritus profesors*” (Nolikums, 1998). Nolikumā arī teikts, ka personu apbalvošanai, t. sk. augstākajam apbalvojumam ierakstīšanai Goda grāmatā, var virzīt ikviens darbinieks vai struktūrvienība. Iesniegumu izvērtē Senāta apstiprināta uz diviem gadiem ievēlētā komisija. Protams, izvairīšanās no subjektīva redzējuma ir teju vai neizbēgama. Pat neatkarīgu ekspertu vērtējumi ir pretrunīgi, piemēram, nosakot Latvijas Lielās muzikālās balvas laureātus, nosakot Dziesmu svētkos *Koru karos* laureātus, akreditācijas procesos izteiktos pretrunīgos vērtējumus par studiju programmu kvalitāti u.tml., bet gala rezultātā ir saņemts noteikts slēdziens, kas, ar laika distanci vērtējot, ir pieņemams kā vēsturisks fakts. Šādu faktu kvantitatīvo rādītāju esamība nav noliedzama; kaut vai K. R. Kreicbergam dažādu sociālo un politisko režīmu izsniegto goda rakstu diplomu u. tml.

pagodinājumu klāsts sniedzas simtos. Neatbildēts tikai paliek jautājums par formalizējamu izcilības kritēriju objektivitāti. Drīzāk pretstatā pozitīvismam, ko var skaidrot kā „zinātnisku” filozofiju, fenomenoloģijas virziena (Gadamers, 1999) pārstāvji pievēršas parādībām kā uztveres objektiem, vērsot uzmanību uz to, kā cilvēki domā par apkārtējo pasauli un kā to interpretē.

Liepājas Pedagoģijas akadēmijas, pēctecīgi, saglabājot kontinuitāti Liepājas Universitātes Goda grāmatā līdz 2013. gada martam ir ierakstīta 41 persona. Pirmais Goda grāmatā 1998. gada 18. novembrī ierakstīts Matemātikas un informātikas katedras profesors, habilitētais pedagoģijas doktors Jānis Mencis. Pēc gada (pēc kārtas desmitais) 1999. gada 5. novembrī veidots ieraksts par K. Kreicbergu, Mūzikas katedras lektoru, no 1959. gada līdz 1989. gadam Tautas kora „Atbalss” galveno diriģentu (LPA/LiepU Goda grāmata). Bez minētajām personām Goda grāmatā ierakstīti Eduards Svarinskis, Maigone Beitiņa, Kārlis Dobelis, Ausma Grīnvalde, Vaira Strautiņa, Ausma Sandere, Lūcija Prindule, Zigfrīds Polencs, Gunta Smiltiece, Vilma Kalme, Inese Eistere, Ludmila Karule, Aldis Kļaviņš – akadēmiskā personāla pārstāvji, kuri arī ir uzticējuši savus dzīvesstāstus sērijveida izdevumam „Liepājas Universitātes darbinieku dzīvesstāsti”, taču citas personas, kuras ir iekļautas dzīvesstāstu krājumos, bet nav Goda grāmatā, izraudzītas pēc citiem kritērijiem, piemēram, „sniega pikas” metodes, kad intervētās personas ieteikušas intervijām tos cilvēkus, kuru devums augstskolas attīstībā ir bijis būtisks; noteicošais faktors ir bijis minēšanas biežums, darba stāžs u. c. papildu kritēriji, kuri minēti katra dzīvesstāstu grāmatu laidiena ievadā.

Tālākā pētījumu gaitā uzmanību pievērsta atsevišķu izcilu personību veidošanās faktoru analīzei, nepretendējot uz absolūtu patiesības noskaidrošanu, izraugoties par centrālo pētījuma objektu K. R. Kreicberga dzīves gājumu, salīdzinājumā ar laika biedru dzīves atainojumu dzīvesstāstos un citos biogrāfiskās izpētes avotos. Turklāt kā vienojošais ir to līdzgaitnieku dzīves gaitu, pagātnes refleksiju, norišu vērtējums, kuru kopsaucējs ir darba gaitu kopsolis tagadējā Liepājas Universitātē.

Nav noliedzama socializācijas procesā to sociālo faktoru ietekme, kuri ir svarīgi ģimenē (Vikmane, 2009), tostarp vecāku izglītībai un attieksmei pret izglītību. Kārļa Rūdolfa Kreicberga tēva – Jāņa Kreicberga, dzimuša 1888. gadā, par sevi 1938. gadā rakstītais: „Kad paliku pieci gadi vecs, tad māte mani sāka mācīt grāmatu un līdz septiņi gadi jau mācēju labi lasīt.

No septiņi gadi sākot bij’ jāsāk iet ganos pie saimniekiem, un tā līdz 15 gadi pa vasaru ganos, pa ziemu skolā.

Mācījos Sātiņu skolā 6 ziemas, bet tā kā skolā bija tikai 4 klases, tad beidzamās ziemas skolotāji mums dažiem skolniekiem deva privātstundas un sagatavoja ka varējām braukt uz Skrundu un nolikt Ministrijas skolas eksāmenus, jo toreiz Skrundā bija Ministrijas skola. Pēc skolas beigšanas skolotāji gribēja mani ielikt kādā vieglākā darbā, jo tad vienmēr skolotājiem

pieprasīja pēc labākiem skolniekiem. Gadījās 3 vietas: vienā pagastā par Darbveža palīgu mācīties; otrā pie koka tirgotāja par brāķeri, un trešā – Saldū pie viena zolīda tirgotāja. Bet visur bija gandrīz vieni un tie paši noteikumi: pirmā gadā par brīvu, bet divi beidzami pie maza atalgojuma. Bet mans tēvs tai laikā no kalpa bij' palicis par graudnieku, un tā kā bij' vajadzīgi zirgi pirkt un arī inventāru, kur pašiem mums naudas nebija, bij' jāaizņemas no kunga kur dzīvojām, tad priekš manis nekā neatlika un nevarēju nevienu no 3 vietām ieņemt, lai gan bij' ļoti žēl. Tai vasarā palīdzēju vēl tēvam, bet ziemā nodeva mani mācīties par kalēju uz 3 gadi. Vienu gadu pie kalēja nostrādāju, bet tad nolēmu atstāt, jo kalēja amats man nepatika” (Kreicbergs, 1938).

Līdzīgu attieksmi no Jāņa Menča vecākiem saklausām profesora dzīvesstāsta epizodē: „Tēvs, māte bija beiguši sava laika pamatskolu. Tā bija trīs vai četri... laikam trīsgadīga. Tēvs skolā gāja cara laikā. Viņš arī krieviski bija kaut cik iemācījies. Tēvs prata rakstīt, prata rēķināt un lasīt. Viņš parasti galvā visu rēķināja. Tāpat māte. Viņa bija liela lasītāja. Grāmatas lasīja nepārtraukti. Kājās stāvēdama, lasīja toreiz avīzes, žurnālus. Kāpēc kājās stāvēdama? Viņa teica: „Man nav laika apsēsties.”

Kāpēc bērnus uz skolām? Laikam gribēja, lai bērnam būtu tā dzīvē labāka vai vieglāka. Nu, ar mani saistījās varbūt arī... man neērti tagad tā teikt, bet, sākot jau ar pirmo otro klasi un visās tajās skolās, Menču Arvi³⁵ izcēla kaut kā īpaši. Es beidzu pamatskolu kā pirmais. Par gudru puiku sauca” (Dzīvesstāsti, 2004: 91).

Līdzīga situācija ir ar skolotāju atstāto iespaidu audzēkņa turpmākā skološanās dzīves ceļa izvēlē, ko atceras par kārtējām naudas grūtībām, kuras varēja liegt tālāko izglītību: „Un tad... tas jau bija oktobris, kad tādā puslīdz lietainā laikā lasījām kartupeļus laukā kaut kur mežmalā. Nāk pastnieks, nes vēstuli. Vēstule ir adresēta man. Raksta mans ķīmijas skolotājs Bruno Jirgensons. (...) Plēšu to vēstuli vaļā. Bruno Jirgensons raksta ... pirmo teikumu burtiski nocitēšu: „Jūsu iztrūkšana klasē manī rada lielu nemieru. No jūsu klases biedriem uzzināju, ka...” un tā tālāk. Viņš raksta, ka nevar man materiāli nekā palīdzēt, viņš to nav spējīgs, bet viņš par katru cenu grib panākt, lai es mācības turpinu, un mēģinās sagādāt arī iespējamās stipendijas, ja tādas būs. Vēstuli turpat uz lauka izlasīja tēvs un māte, atnāca vēl kaimiņi. Lasīja priekšā. Māte sāka raudāt, kaimiņiene arī. Visi kopā ar kaimiņiem nolēma, ka tā naudiņa ir jādabū kaut vai kā, lai tas puika turpinātu mācības” (Dzīvesstāsti, 2004: 90).

Nav mazsvarīga iesakņoto tradīciju loma. Saimniecības, kuras izdevies vecākiem iekop, tradicionāli mantoja vecākais dēls, pārējiem noteiktās daļās kompensējot īpašuma daļu vērtību, bet jaunākie varēja mācīties arodu vai arī mācīties par skolotāju: „Skolotājs faktiski ir ļoti svarīgs. (...) Man divi brāļi jau studēja, māsa un brālis mācījās lauksaimniecības un mājturības skolās. Es, tas

---

³⁵ Padomju gados personām ar diviem vārdiem dokumentos rakstīja tikai vienu. Jānis Arvīds Mencis turpmāk pazīstams kā Jānis Mencis, (seniors) dzimis 1914. gadā, viņa dēls arī Jānis Mencis – juniors.

jaunākais, biju kluss un atturīgs. Vienmēr tāds esmu bijis, tas nekas, ka man skaļa balss, nekad neesmu rājis. Māte teica: „Tu būsi skolotājs!” Nu, tad es gāju ar uz skolotāju institūtu.

Tai laikā, trīsdesmit piektajā gadā, tas skaitījās labs amats. Kāda vaina? Viens brālis man bija par arhitektu mācījies, viens par mehāniķi, vecākais bija lauksaimnieks. Tam bija jāamanto māja. Un māsa, kā jau meitene, bija mājturības skolā mācījusies. Nu, skolotājs jau bija tāds solīds. Es nepretojos” (Dzīvesstāsti, 2004: 46).

Šajos vārdos saskatāma Pjēra Burdjē simboliskā kapitāla (Burdjē, 2004) jēga, kura attiecināma ne tikai uz dažādu tradīciju un rituālu nozīmi, bet neatstāj bez ievērināšanas arī prestižu, „Zinot, ka simboliskais kapitāls ir *kredīts* visplašākajā šā jēdziena nozīmē, vārdu sakot, avanss, prēmija, uzticība, ko grupas *ticība* var pati piešķirt tiem, kas tai dod visvairāk materiālu un simbolisku *garantiju*...” (Burdjē 2004: 161).

Pedagoģiskās karjeras veidošanās komponenti ir daudzi un dažādi. Vērā ņemami ir topošo skolotāju dotumi, kuri izpaudušies bērnībā, taču tos pamanījuši un tālākajā dzīves darbības ievirzes veidošanā sekmējuši vecāki, skolotāji, līdz paši jaunie censoņi spēj virzīt savu turpmāko dzīvi, pieņemot lēmumus patstāvīgi. K. R. Kreicberga teiktajā saskatām dzīves skaudrā puse, kas daļēji pamato domu, ka visiem skolēniem nebija vienādi dotumi, bija atšķirīgi sociālie apstākļi, trūka ambīciju, bija atšķirīga vērtību orientācija: „Gaiķu sešgadīgajā skolā vecākajās klasēs notika apvienotas mācības. Mums bija pieci skolotāji un pāri par divsimt skolnieku. Pirmajā klasītē iestājās pāri par trīsdesmit bērnu, bet mēs beidzām tikai seši. Princips bija apmēram tāds – katrā klasē palika divus gadus visi tie, kas negribēja mācīties. Ja tev bija pāris divnieku, paliki otru gadu. Es beidzu sesto klasi, mani draugi tikai trešo. Bet daudzi par to nebēdāja. Galvenais bija, ka līdz četrpadsmit gadiem ir jāiet skolā, pretējā gadījumā vecākiem bija jāmaksā. Es pat domāju, vai nebija piecdesmit santīmu par dienu jāmaksā, ja bērns nenāca uz skolu. Bet, kad palika četrpadsmit gadu, tad tu varēji iet strādāt vai nu kādā amatā, vai par puisī, vai pat par ganu” (Dzīvesstāsti, 2004: 45). Citā reizē tiek akcentēts: „Gaiķos ulmaņlaikos vēl tikai vienā ģimenē bija students. Mani brāļi un es, mēs gandrīz bijām vienīgie, kas mūsu pagastā augstskolā gāja. Nebija tās raušanās uz priekšu. Augstskolās bija jāmaksā. Laikam kādi divsimt lati par gadu” (Dzīvesstāsti, 2004:50).

Nav retums, ka LiepU dzīvesstāstu varoņi savā profesionālajā specializācijā ir bijuši nekonsekventi. Pirms otrā pasaules kara skolotāju sagatavošanas institūtos, kuri deva pēc absolvēšanas tiesības skolās mācīt vairākus mācību priekšmetus, laika gaitā sagatavotie absolventi specializējās: Jānis Mencis palika uzticīgs matemātikai, Latvijas Konservatorijā strādājošie laika biedri brāļi Imants un Gido Kokari (Muktupāvela, 2008): viens ar izteiktiem matemātiķa dotumiem, otrs – humanitāro mācību priekšmetu apguves

talantu, kļuva par Latvijas kora mūzikas redzamākajiem diriģentiem, bet, K. R. Kreicbergs, kurš bija sporta varā, tāpat kā Jelgavas Skolotāju institūta studiju biedri Brāļi Kokari, kļuva par redzamu mūzikas pedagogu, diriģentu. Kreicberga dibinātie un vadītie kori bija pielīdzināmi tā laika augstākās raudzes amatieru mākslas kolektīvu virsotnēm (Medveckis, 2012). Līdzīga situācija ir vērojama citu pēckara paaudzes pedagogu dzīvesstāstos. Vilma Kalme no sporta pedagoģes pārtapa par latviešu valodas pasniedzēju, iegūstot filoloģijas doktores grādu; uzsākot studijas Latvijas Universitātē fizikā, ekonomisku apstākļu dēļ Ausma Grīnvalde turpina izglītību literatūrzinātnē, ko kā atzīta pasniedzēja docēja kādreizējā Liepājas Pedagoģiskajā institūtā.

Profesionālās specializācijas rezultātā K. R. Kreicbergs sasniedza augstāko atzinību kā koru diriģents, izcīnot Dziesmu svētku *karos* godalgotas vietas ar LiepU sieviešu kori „Atbalss”, kuram kā augstākās atzinības apliecinājums tika piešķirts Tautas kora goda nosaukums (Medveckis, 2012: 90).

Pedagoģiskajā darbībā kā kvalitātes mērs var būt noderīgs audzēkņu vērtējums. Atskatoties uz savu kādreizējo pedagogu devumu, K. R. Kreicbergs Jelgavas Skolotāju institūtā gūto vērtē sev raksturīgā kritiskā manierē: „Manuprāt, tai laikā, beidzot Jelgavas Skolotāju institūtu, neradās īsti spēcīgi koru diriģenti. Teiksim, es savā kursā biju gandrīz labākais. Kāpēc Jēkabs Mediņš, kas bija ļoti labs mūziķis, nepamācīja mūs arī, kā vajag diriģēt, kā vajag strādāt ar kori? Bet viņš tik mācīja mums solfēdžiju, harmoniju, klavieres.

Neradās arī lieli gleznotāji. Zīmēšanas skolotājs bija gleznotājs Kārlis Baltgailis, un atkal – viņš tikai parāda kaut ko, un viss. Bet viņiem jau nebija laika. Paši viņi bija lieli meistari, un viņiem nebija laika” (Dzīvesstāsti 2004: 49).

No K. R. Kreicberga teiktā redzams, ka kritiskā attieksme raksturīga noteikta laikmeta pedagoģisko uzskatu sistēmai: skolotājam ir jāiemāca. Taču profesors Jānis Mencis, raksturojot labu skolotāju, uzsvēris: „Viņam ir jāiemāc labi mācīt savu priekšmetu, lai bērni iegūst kaut ko. Jābūt ir audzinātājam. Bet kādam audzinātājam? Ne ar audzināšanas stundām, ne ar garām runām. Es pat domāju, ka vārds audzināšana... kas tagad nav sarakstīts grāmatu par audzināšanu! Svešos vārdos izteikts, ka skolotāji paši nesaprot. Bet audzināšana ir gaužām vienkārša lieta. Audzināt nozīmē – gandrīz nemanot panākt, lai audzēkņi atkārtotu mani. Kad aprunājos ar saviem skolēniem, kas tagad ir beiguši, viņi nesaka: "Jūs tā mācījāt." Bet viņi atceras to, kā mēs visi kopā augām. Uz ģimeni to var attiecināt ar vārdu atdarināšana. Bērni atdarina vecākus. Un vecāki nemaz nezina, ka bērns atdarina, un arī bērns nezina, ka viņš atdarina. Lūk, tā ir audzināšana” (Dzīvesstāsti, 2004:98).

Gan laika biedri, kuru dzīves ceļi vijušies līdzās, gan skolēni un studenti kā paraugu, skolotāja etalonu min J. Mencis; arī visos fiksētajos Liepājas Universitātes darbinieku dzīvesstāstos bez izņēmuma minēts izcilais profesors

gan kā spējīgs matemātiķis, gan viņa cilvēcisko īpašību dēļ. Savukārt K. R. Kreicberga raksturojumā, nenoliedzot viņa darba spējas, milzīgo gribasspēku, precizitāti un prasīgumu, saskaramies ar rakstura atskabargainību, ko kā paštaisnību min gan kolēģi, gan audzēkņi – izcili mūziķi, sava skolotāja muzikālo tradīciju turpinātāji, tādējādi iezīmējot jaunās paaudzes pedagoģiskās pieejas paradigmu, kas saskatāma Kreicberga audzēknes kordiriģentes Ilzes Balodes teiktajā: „Man liekas, visa tā mijiedarbība, viņa attieksme un klātbūtne, un līdzās būšana – es esmu pilnīgi pārliecināta un ticu tam, ka mēs viens otru ietekmējam un iespaidojam un tajā maināmies un veidojamies. Mēs dzīvojam mijiedarbībā un tālāk mēs vairs neesam tādi, kādi bijām pirms satikāmies” (Medveckis, 2012: 145).

Ir pamats izraudzīties pēc vecuma kohartas principa noteiktas paaudzes pārstāvjus, lai analizētu izraudzīto personu pasaules redzējumu kā pašreferenci (Beitnere, 2003), to uzskatus un ietekmējošos faktoros salīdzināt savā starpā. Savukārt, fokusējoties uz dažādu paaudžu uzskatu analīzi, spilgtāk varam saskatīt Latvijas izglītības telpā notikušās izmaiņas, kas raksturīgas vienā gadījumā modernitātes, bet citā postmodernitātes sabiedrībai (Kļave & Zepa 2012), taču tas nenozīmē, ka izslēdzam difūzijas iespējas vai hibrīdmodeļus, tai skaitā piemītošas mācīties spējīgai sabiedrības daļai, kas pēc profesionālās ievirzes izglītības darbinieka dzīvē ir kā noteikts pašpilnveides nosacījums: „Varu droši teikt, ka tagad 90 gadu vecumā varu kora mūzikā izteikt daudz lielākas estētikas izpratnes bagātības, kādas, piemēram, man vajadzēja izteikt manā 50 gadu jubilejā. Svinībās piedalījās „Dziedonis”, „Brocēni”, „Atbalss” un jaundibinātais „Kamerkoris” pie Mūzikas vidusskolas. Arī tad es daudz ko vairāk zināju par kora dziesmas iedarbības izpratni nekā beidzot konservatoriju” (Kreicbergs, 2011).

Secinājumi *Conclusions*

1. Sistēmiska un metodoloģiski pamatota izglītības darbinieku biogrāfisko dokumentu kompleksa pētniecība paver plašu pētniecisko perspektīvu izglītības vēstures un procesa pētniecībai.
2. Katram no trijiem apskatītajiem atšķirīgiem žanra darbiem pedagoģiskajos pētījumos ir sava konkrēta funkcionālā un emocionālā slodze.
3. Biogrāfiskais rādītājs pēc akadēmiskiem kanoniem fiksē būtiskākos dzīves gājuma datus, akcentējot akadēmiskās izaugsmes rezultātus; dzīvesstāsti – teicēja personiskā pašrefleksija par savu izglītības ceļu, kontekstā ar dzīves darbības un norišu vērtējumu noteiktā laikā un telpā.
4. Monogrāfija, veltīta kādai konkrētai personībai, var atkarībā no tās koncepcijas integrēt ne tikai iepriekš minētos abus žanra darbus, bet

padziļināti vērtēt empīriskos materiālus, kuri izmantoti iepriekšējo izdevumu veidošanai.

5. Kompleksa visu avotu grupu analīze par vienota laikmeta sociālās un kultūras telpas pedagogiem ļauj saskatīt veselu paaudžu vērtību sistēmas veidošanās ietekmējošos faktoros.
6. Diskursu analīzes rezultātā izkristalizējas gan personību individuālās savpatības, gan laikmeta gara un personību mijattiecību izvērtējums plašā vēsturiskā, sociālā un personas socializācijas kontekstā
7. Biogrāfiskās pētniecības cilvēkcentrētais skatījums atklāj personību garīgās kultūras dimensijas, iezīmē izkristalizējušos vērtību spektru, kuru pārmantotāji no iepriekšējām paaudzēm un tālāk nesēji ir bijuši un ir Liepājas Universitātes darbinieki.
8. Mūžizglītības un pašpilnveides procesā, kā arī citu ārēju faktoru ietekmē netiek izslēgta visa veida tradīciju transformācija, kas izraisa pedagogos adaptācijas nepieciešamību jaunos sociālos, politiskos un kultūrvides apstākļos; savukārt tradīciju pārrāvums, politiskās peripetijas un jaunās globālās reālijas, kontrastējot ar stabilu vērtību sistēmu, izraisa neapmierinātību, ko var konstatēt diskursos, kas atšķirīgi raksturo modernitātes un postmodernitātes cilvēku.

Kopsavilkums

Summary

The article is dedicated to issues of research methodology on pedagogy history and education processes. It is based on the author's gained experience: firstly, while developing the Liepāja University Staff Biographical Index conception, creating the content for edition entries and designing the edition; secondly, developing Liepāja University Staff audio and video Life Story Collection on the basis of which three books of life stories were published; thirdly, a monograph dedicated to one of the narrator's of the life stories Kārlis Rūdolfs Kreicbergs was composed.

The introduction to the article gives characteristics of biographical research sources and the published works, singularity of differing genres is outlined.

The research methodology describes theoretical approaches that have been used in social studies on sociology, cultural anthropology, history and other branches of science. According to Tālis Tisenkopfs', Professor of the University of Latvia, Doctor of Sociology opinion that biographical approach can be used also in other sciences served as an encouragement for the author of the article to devote attention to pedagogical researches. Conceptually, it coincided with Tatjana Kože's, Professor of the University of Latvia, Doctor of pedagogy, theoretically-based interdisciplinary research methodology. The empirical base used for the research is expanded in the chapter content - the main analysed source groups are biographical index entries on different people, Liepāja University staff life stories and a monograph about Liepāja University music teacher Kārlis Rūdolfs Kreicbergs. He had been working in the higher education establishment since its foundation in 1954, is the founder and conductor of the women's choir "Atbalss".

The research results and discussion develop from searches for correlations and differences in the variety of life stories and other biographical study sources, which support the conclusion about persistence of education paradigms of the period in the senior representatives' group looking for answers to the research questions – what is excellence and what is a good teacher?

In discourse perspective there is observed value stability among those educators who started their active working life during the time when there dominated ideas typical of modernity; however, things characteristic for postmodern society are not always acceptable to them.

During clashes of traditions and new challenges we found that the new teachers' vision of the world compared to traditional conservative values is changing. Changes in expression in certain areas, such as appearance of modern technologies, are fast. In the mental aspect in the attitude towards traditional values, for example towards the family, the Latvia society has both stability of traditions and diffusion of the new and old moral laws, and devaluation of traditional values.

It has to be admitted that the segmented public research in our case focusing on Liepāja University staff and mainly on the educators' life activities and values does not allow accepting the research results as undisputable and applying them to all citizens of Latvia. However, considering that the role of educational and cultural workers in the socialisation process cannot be overestimated we should agree that in the cyclic culture and education process there is and will be continuity of traditions, ideas and practical action models. Inheritance does not mean copying the teachers' past experience but it will be influenced by a wide range of social agents highlighting the need for new life activity strategies, searching for new ways to tackle unprecedented dilemmas in educational and upbringing practice.

Darbs tapis ar ESF projekta „Doktora studiju attīstība Liepājas Universitātē (Vienošanās Nr. 2009/0127/IDP/1.1.2.1.2./09/IPIA/VIAA/018) atbalstu

Literatūra Bibliography

1. Abrams, L. (2010). *Oral History Theory*. London & New York: Routledge.
2. *Akadēmiskā personāla biogrāfiskais rādītājs*. (2007). Sast. un red. Arturs Medveckis. Liepāja: LiePA.
3. Beitnere, D. (2003). *Pašreference latviešu kultūras paradigmā.(20. gadsimta 20.–40. un 90. gadi līdz mūsdienām*. Disertācija socioloģijā. LU Filozofijas un socioloģijas institūts. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte.
4. Bela-Krūmiņa, B. (2004). *Dzīvesstāsti kā sociāli vēstījumi*. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas Universitāte.

5. Burdjē, P. (2004). *Praktiskā jēga*. Rīga: Omnia mea.
6. *Dzīvesstāts Latvijā – Kurzeme: 2001*. Ekspedīcijas ceļvedis. Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta Nacionālās mutvārdu vēstures projekts. Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultāte, Mutvārdu vēstures pētnieku asociācija „Dzīvesstāts” programma „Dzīvesstāsti Latvijā”.
7. Fulans, M. (1999). *Pārmaiņu spēki*. Rīga: Zvaigzne ABC.
8. Gadamers, H. G. *Patiesība un metode. Filosofiskas hermeneitikas pamatiezīmes*. Rīga: Jumava.
9. Gudjons, H. (1998). *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga: Zvaigzne ABC.
10. *Ideju vārdnīca* (1999). No angļu valodas tulkojuši Z. Ikere, J. Markots, N. Pukjans, M. Treilona. Rīga: Zvaigzne ABC.
11. Kļave, E., Zepa B. (2012) *Identitātes. Kopienas. Diskursi*. Rīga: Latvijas Universitāte.
12. Koķe, T. (2012a). 2012. gada 22. novembra metodoloģiskā semināra „Mācīšanās mācīties: pētniecības metodoloģija” atziņas.
13. Koķe, T. (2012b). 2012. gada 12. decembra metodoloģiskā semināra „Starpdisciplināru pētījumu aktualitāte” atziņas.
14. Kreicbergs, J. *Mana dzīve*. (1938. gada 15. februāris). 3 lpp. rokrakstā no K. R. Kreicberga personīgā arhīva.
15. Kreicbergs, K. R. Piezīmes, adresētas +monogrāfijas tapšanas laikā A. Medveckim. 2011. gada 16. janvāris – 2011. gada [b.d.] marts. Rokrakstā 28 lpp., 14 lpp. noraksts datorsalikumā.
16. Kroplijs, A. Raščevska, M. (2004). Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs. Rīga: RaKa.
17. *Latvijas kultūras kanons*. Pieejams: <http://kulturaskanons.lv/lv/1/> (skatīts 21.02.2013).
18. Lieģeniece, D. *Kopveseluma pieeja audzināšanā*. Rīga: RaKa.
19. *Liepājas Pedagoģijas akadēmijas darbinieku dzīvesstāsti*. 1. laidieni. (2004). Sast. un red. A. Medveckis. Liepāja: LiePA.
20. *Liepājas Pedagoģijas akadēmijas darbinieku dzīvesstāsti*. 2. laidieni. (2006). Sast. un red. A. Medveckis. Liepāja: LiePA.
21. *Liepājas Pedagoģijas akadēmijas darbinieku dzīvesstāsti*. 3. laidieni. (2009). Sast. un red. A. Medveckis. Liepāja: LiePA.
22. *LPA/LiepU Goda grāmata* (sākta 1997. gadā).
23. McCulloch, G. (2004). *Documentary Research in Education, History, and the Social Sciences*. London: Routledge Falmer.
24. Medveckis, A. (2012). *Kārlis Rūdolfs Kreicbergs un viņa laiks*. Liepāja: Liepājas Universitātes Socioloģisko pētījumu centrs.
25. Mīlts, A. (2005). Atmiņa un sirdsapziņa. *Kentaurs XXI*. Nr. 38, 126.–133. lpp.
26. Muktupāvela, L. (2008). *Brālibrāli: balsu burvji brāļi Kokari*. Dienas grāmata. Laikraksts Diena.
27. *Nolikumu par (LPA) LiepU darbinieku Morālo un materiālo stimulēšanu* (Apstiprināts Senāta sēdē 1998. gada 19. oktobrī).
28. *Pedagoģiskā doma Latvijā no 1890. g. līdz 1940. g.: Antoloģija* / Sast. J. Anspoks, M. Apīnis, J. Bariss u. c. Rīga: Zvaigzne.
29. *Rokasgrāmata ārējiem kvalitātes vērtēšanas ekspertiem*. (2005). Viļņa: „Sapņu sala”. Pieejams: http://www.aiknc.lv/static_media/dati/materiali/LV/Rokasgramata.pdf (skatīts 22.02.2013.).
30. Rubenis, A. (1983). *Fenomenoloģija*. Rīga: Avots.
31. Saleniece, I. (2012). *Latvijas republikas skolu politika 1918–1934*. Daugavpils: DU izdevniecība „Saule”.

32. *Spogulis* (2001). / Sak. M. Zirnīte. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts.
33. *Spogulis: Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība.* (2007). / Sast. M. Zirnīte. Rīga: Latvijas mutvārdu vēstures pētnieku asociācija „Dzīvesstāts”, LU Filozofijas un socioloģijas institūts.
34. Staris, A., Ūsiņš, V. (2000). *Izglītības un pedagoģijas zinātnes attīstība Latvijā pirmās brīvvalsts laikā.* Rīga: Zinātne.
35. Thompson, P. (2000). *The voice of the past. Oral history.* Oxford: Oxford University Press.
36. Tisenkopfs, T. (1993). Dzīve un teksts: biogrāfiskā pieeja sociālajās zinātnēs. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis* 5/93, A daļa, 1.–8. lpp.
37. Vikmane, B. (2009). *Socializācija ģimenē.* Liepāja: LiePA.
38. Zobena, A. (2010). *Gadījuma izpētes metodoloģiskie aspekti.* 2010. gada 11. janvāra metodoloģiskā semināra atziņas.
39. Žukovs, L. Kopeloviča, A. (1995). *Skolotāju izglītība un pedagoģiskā doma Latvijā 1918.–1940.* Rīga.
40. Суна, У. Ф., Петров, В. М. (1985). *Социология эстетической культуры: Проблемы методологии и методики.* Рига: Зинатне.

Arturs Medveckis	Liepājas Universitāte, Socioloģisko pētījumu centrs E-pasts: arturs.medveckis@liepu.lv Tel.: +371 29484001
-----------------------------	--